

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ

У статті, на основі аналізу існуючих напрацювань, що стосуються проблематики підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища, виокремлено теоретичні вектори підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів в умовах освітньої інклюзії, як-от: сучасну психологічну, педагогічну, корекційну літературу, в тому числі й періодичну, де висвітлюється проблематика інноватизації професійного навчання педагогів, описуються особливості організації інклюзії в реаліях України, конкретизовано специфіку формування трудових компетентностей дітей з різними порушеннями фізичного та психічного розвитку; дисертаційні дослідження, де предметом наукового пошуку є різноманітні аспекти підготовки педагогів початкової школи; нормативно-правові документи, що регулюють процес підготовки та діяльності педагогів, унормовують регламент освітньої діяльності школярів.

Ключові слова: підготовка, готовність до формування трудових компетентностей, молодші школярі, учителі початкової школи, освітня інклюзія, інклюзивне навчання.

Постановка проблеми. Нині початкова школа як освітня організація відчуває гостру потребу в педагогах, які можуть професійно працювати з різними категоріями учнів: дітьми з обмеженнями у здоров'ї, аутистами, обдарованими дітьми та ін. Необхідність в учителях, здатних працювати одночасно з учнями з різними освітніми потребами зростає, оскільки в загальноосвітніх організаціях реалізуються зміни до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами (2017р.) (Закону України «Про освіту», 2017), відкриваються інклюзивні класи. Вимоги, продиктовані змінами законодавства знайшли відображення й у державних освітніх стандартах і професійному стандарті педагога. Тому актуалізується питання інноватизації й професіоналізації процесу фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в умовах освітньої інклюзії. І перш за все, кристалізується проблема розвитку трудових компетентностей школярів з особливими освітніми потребами, адже в початковій школі учні повинні опанувати вміння і навички «вчитися». У світлі сказаного вважаємо, що учитель початкової школи повинен володіти низкою знань, вмінь, навичок й професійних якостей, симбіоз яких дасть змогу подолати труднощі одночасного навчання дітей з різними освітніми потребами, і здійснювати успішну педагогічну діяльність.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що проблема запровадження інклюзії в закладах освіти України знайшла відображення в численних напрацюваннях (Н. Ашиток (Ашиток, 2015), І. Бондарь (Бондарь, 2004), А. Колупаєва (Колупаєва, 2011), та ін.). Разом з тим, дослідники спрямовують свої експериментальні пошуки на виокремлення дієвих методико-організаційних шляхів формування готовності майбутнього вчителя (О. Мартинчук (Мартинчук, 2016), І. Садова (Садова, 2015), Ю. Шумиловська (Шумиловська, 2011), та ін.) початкових класів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища (О. Бобро (Бобро, 2019), І. Демченко (Демченко, 2014), Т. Джаман (Джаман, 2019), І. Оралканова (Оралканова, 2014), З. Шевців (Шевців, 2017), та ін.). Однак проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів в умовах освітньої інклюзії не стала предметом цілеспрямованих наукових пошуків сучасних дослідників, що актуалізує тему нашого дослідження.

Мета статті: на основі аналізу існуючих напрацювань, що стосуються проблематики підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища виокремити теоретичні вектори підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів в умовах освітньої інклюзії.

Виклад матеріалу дослідження. Сьогодні в науковій літературі йдеться про те, що результатом підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивної освіти є готовність здійснювати таку діяльність в умовах освітніх реалій. За словами Ю. Шумиловської така готовність відбивається у двох взаємопов'язаних блоках, а саме в рамках професійної та психологічної готовності. У структурі професійної готовності авторка виділяє наступні компоненти: володіння педагогічними технологіями, знання основ корекційної педагогіки та спеціальної психології, інформаційну готовність, варіативність і гнучкість педагогічного мислення, облік індивідуальних відмінностей дітей, рефлексію професійного досвіду і результату, готовність до професійної взаємодії. У структурі психологічної готовності вичленовується: мотиваційна готовність, що складається з особистісних установок (моральні принципи педагога); емоційне прийняття дітей з різними порушеннями в розвитку (прийняття-відторгнення); готовність залучати таких дітей в освітню діяльність (включення-ізоляція) (Шумиловська, 2011: 35).

Свою чергою І. Оралканова підкреслює, що первинним і найважливішим етапом підготовки педагогів до реалізації інклюзії є етап трансформації психологічного сприймання майбутніми учителями дітей з особливими освітніми потребами, інтеріоризації ціннісних орієнтацій. У структурі готовності педагога до діяльності в інклюзивному освітньому середовищі дослідниця виокремлює такі складові: професійно-спеціалізовані компетентності (здатність і готовність педагогів до використання отриманих знань, умінь і навичок для вирішення практичних завдань в системі інклюзивної освіти; до формування толерантного ставлення суспільства до дітей з обмеженими можливостями; до організації просвітницької та пропедевтичної роботи з питань інклюзії; до створення єдиного збагаченого освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами; до організації полісуб'єктної допомоги батькам таких дітей у напрямі орієнтації в правових, соціальних, медичних та психолого-педагогічних питаннях; до інклюзивного психічного розвитку і соціалізації дітей з обмеженими можливостями (Оралканова, 2014: 19).

Основними професійно значущими якостями особистості педагога, що необхідні для роботи в умовах освітньої інклюзії Н. Ашиток (Ашиток, 2015) вважає: високий рівень розвитку мотиваційної готовності до роботи з дітьми з обмеженими можливостями; потребу в професійному та особистісному саморозвитку; емпатійність; фасилітативні і комунікативні здібності; стійку професійно-особистісну позицію педагога щодо створення толерантного, варіативного, збагаченого й індивідуалізованого освітнього середовища для дітей з обмеженими можливостями (Ашиток, 2015: 7).

Ведучи мову далі, підкреслимо, що точка зору А. Бобро (Бобро, 2019) на проблему професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до діяльності в інклюзивному освітньому середовищі, близька до наукових позицій, що репрезентовані в рамках компетентнісного і аксіологічного підходів, й водночас, не позбавлена оригінальності. Так, вчений, як і багато інших дослідників, синкретично розглядає готовність педагога до роботи в умовах освітньої інклюзії, акцентуючи увагу на ціннісній основі її формування. Оригінальність авторської позиції простежується у визначенні складових згаданого феномену (професійно-спеціалізовані компетентності, основні професійно значущі якості особистості, професійно-особистісна позиція). Доречною, на наш погляд, є запропонована І. Демченко (Демченко, 2014) компіляція особистісної, теоретичної і практичної підготовки педагогів до реалізації інклюзивної практики. Крім того, не можна не відзначити, що автором закладена ідея єдиної системи підготовки, коли при виключенні однієї складової (наприклад, полісуб'єктної допомоги батькам) неможливо повноцінно організувати інклюзію в освітньому просторі початкової школи.

Аналіз сучасної наукової педагогічної літератури вказує на той факт, що резюмування дослідників щодо проблеми забезпечення ефективності професійної підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзії опираються на вимоги нормативно-правових документів, що регулюють освітній процес в закладах загальної середньої та вищої освіти. Так, результатом сучасної вищої педагогічної освіти нині є загальнокультурні, загальнопрофесійні й професійні компетентності, які в педагогічній літературі розглядаються як сплав знань, умінь, знань і якостей особистості.

В державному освітньому стандарті основні види професійної діяльності учителя початкових класів зосереджені в наступних напрямках:

- педагогічна діяльність (здійснення навчання та виховання, забезпечення просвітницької діяльності з урахуванням особливих освітніх потреб, формування освітнього середовища та ін.);

- проектна діяльність (проектування змісту, моделювання індивідуальних маршрутів);
- дослідницька діяльність (підготовка і рішення дослідницьких завдань, використання в професійній діяльності методів наукового дослідження);
- культурно-просвітницька діяльність (вивчення і формування потреб учнів, організація культурного простору та ін.). Водночас, перелік компетентностей учителя нині доповнений, зокрема мова йде про здатність до організації роботи з учнями, що мають відхилення у розвитку; до діяльності в умовах реалізації програм інклюзивного навчання.

Зважаючи на те, що освітній та професійний стандарти підготовки майбутніх педагогів містять вимоги до вчителя початкової школи про необхідність формування у нього компетентностей, що дозволяють реалізувати програми інклюзивного навчання, в межах дослідження вважатимемо положення цих документів теоретичними засадами підготовки учителя початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів.

З наших позицій, припускаємо, що основна професійна освітня програма підготовки учителів початкової школи повинна забезпечувати формування професійних якостей, які дозволять педагогам самостійно вирішувати завдання інклюзивної освіти, зокрема й ті, що стосуються розвитку трудових компетентностей учнів. Принагідно зауважимо, що до теоретичних основ дослідження відносимо сучасні напрацювання у сфері організації інклюзивного навчання.

Адже специфіка інклюзивної освіти розширює соціальну структуру дітей з обмеженими можливостями, включаючи до окресленої категорії дітей зі зниженим слухом, дитячим церебральним паралічем (ДЦП), розумовою відсталістю, затримкою психічного розвитку (ЗПР), аутичними розладами та ін. Цим і визначається специфіка професійних знань, вмінь, навичок, якостей вчителя початкової школи, котрий працює в інклюзивному освітньому середовищі. Об'єктами професійної взаємодії учителя за таких умов є:

- а) діти з обмеженими можливостями;
- б) діти в класі;
- в) дитячий колектив з різними категоріями учнів;
- г) батьки;
- д) діти в своїх сім'ях;
- е) педагогічні працівники, залучені до роботи в інклюзивну класі.

В якості основних проблем спільного навчання різних категорій учнів нині дослідники називають взаємини між дітьми, порушення міжособистісного спілкування, комунікативні бар'єри між різними категоріями здобувачів початкової освіти. Відтак, для вирішення окреслених проблем, як демонструє власний досвід й аналіз літератури, учителі початкової школи повинні володіти такими групами якостей:

- професійних: любов до дітей, товариськість, самоконтроль, здатність уважно слухати дітей і дорослих, спостерігати й інтерпретувати вербальну і невербальну поведінку, виявляти схильності і інтереси дітей, домогтися довіри дітей і їх батьків, адаптації до мінливих умов роботи, нормативність поведінки тощо;
 - організаторських: креативність, вміння організувати спільну діяльність дітей різних категорій, вірно оцінювати можливості дітей, забезпечувати мережу взаємодій дітей і дорослих, приймати рішення в умовах дефіциту часу, динамічно реагувати на ситуацію, що виникла;
 - моральних: тактовність, доброта, справедливість, терпимість, вміння помічати в дітях позитивне, доброзичливість;
 - спеціальних: спостережливість, емпатія, рефлексія, дипломатичність, комунікабельність;
 - соціально-психологічних: швидко і правильно оцінювати психологічні особливості дітей, виявляти чуйність до дитячих запитів, здатність вловлювати почуття і настрої дітей, емоційна стійкість.
- Поза як, в умовах інклюзивної освіти, крім загальних функцій, педагогу необхідні якості для реалізації діагностичної, корекційно-реабілітаційної, профілактичної та посередницької функцій.

Висловлені тези підкреслюють той факт, що підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів в умовах освітньої інклюзії повинна мати не тільки ціннісну складову, а й розкривати змістовну та організаційну сторони такого процесу. Крім того, підготовку педагогів до інклюзивної практики доцільно будувати за модулями й тим самим забезпечувати індивідуалізацію та суб'єктивацію даного процесу. Останнє виступатиме, на наше

переконання, підвалиною для самореалізації педагогів й показником їх особистісно-професійного розвитку.

Значущою для нашого дослідження є позиція З. Шевців. Автор зазначає, що інклюзивна освіта висуває особливі вимоги до професійної та особистісної підготовки педагогів, які мають базову корекційну освіту, і вчителів з базовим рівнем знань і спеціальним компонентом професійної кваліфікації. Під базовим компонентом автор розуміє професійну педагогічну підготовку (предметні, психолого-педагогічні та методичні знання, вміння і навички), а під спеціальним компонентом – такі психолого-педагогічні знання і вміння: знання сутності інклюзивної освіти, її відмінностей від традиційних форм освіти; знання психологічних закономірностей і особливостей вікового і особистісного розвитку дітей з обмеженими можливостями; знання методів психологічного і дидактичного проектування навчального процесу для спільного навчання дітей з порушеним і нормальним розвитком; вміння реалізувати різні способи педагогічної взаємодії між усіма суб'єктами освітнього середовища (з учнями окремо і в групі, з батьками, колегами-вчителями, фахівцями, керівництвом) (Шевців, 2017: 65-66).

Аналіз наукових публікацій, що розкривають різноманітні питання теорії і практики підготовки педагогів, зокрема й учителів початкової школи, до діяльності в умовах інклюзивної освіти, а також вивчення змісту навчально-методичних матеріалів професійної підготовки студентів у педагогічних ЗВО України дозволили виявити коло проблем:

- недостатня увага до формування у педагогів особистісних установок на інклюзію і соціальну значущість її організації, особливо в розрізі формування трудових компетентностей школярів;

- недостатній взаємозв'язок цілей, змісту і технологій професійної підготовки вчителів початкової школи до реалізації ідей інклюзивної освіти відповідно до реальних умов, в яких вони працюють;

- відсутність у змісті підготовки взаємозв'язку міжособистісної, теоретичної і практичної складових, спрямованих на розвиток у педагогів здатності вирішувати професійно значущі, соціально детерміновані і дедалі складніші педагогічні завдання;

- недостатня гнучкість і мобільність в організації підготовки, що стає на заваді здійсненню педагогами професійної діяльності з урахуванням різноманітної структури порушень у дітей з обмеженими можливостями;

- відсутність безперервного науково-методичного супроводу майбутніх педагогів під час проходження різних видів практик в умовах виникнення професійних ускладнень, пов'язаних з організацією спільного навчання, виявленням особливих освітніх потреб дітей з обмеженими можливостями, конструюванням корекційно-освітнього процесу, організацією взаємодії та партнерських відносин з усіма суб'єктами освіти.

На підставі аналізу теоретичних надбань сучасності щодо підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти вважатимемо, що підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів в умовах освітньої інклюзії повинна:

- мати синкретичний характер, що виявляється у взаємозв'язку і взаємозалежності цілей, змісту, технологій її організації й функціонування окреслених складових як єдиного цілого;

- включати мотиваційно-ціннісний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-оцінний компоненти, оскільки їх наявність в структурі підготовки дозволить забезпечити її синкретичність і цілісний характер;

- базуватися на педагогічних цінностях, які передбачають формування у педагогів особистісних установок на інклюзивну освіту і соціальну значущість її організації, що стане показником особистісно-професійного розвитку і мотиваційно-ціннісної готовності педагогів до здійснення нової для них діяльності, пов'язаної з розвитком трудових компетентностей школярів в умовах освітньої інклюзії;

- характеризуватися гнучкістю, мобільністю і безперервністю;

- передбачати розвиток у педагогів професійної компетентності як здатності вирішувати професійно значущі, соціально детерміновані завдання, які виникають під час здійснення в освітній організації інклюзивної практики.

Висновки. Теоретичними основами підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів в умовах освітньої інклюзії визначено: сучасну психологічну, педагогічну, корекційну літературу, в тому числі й періодичну, де висвітлюється

проблематика інновації професійного навчання педагогів, описуються особливості організації інклюзії в реаліях України, конкретизовано специфіку формування трудових компетентностей дітей з різними порушеннями фізичного та психічного розвитку; дисертаційні дослідження, де предметом наукового пошуку є різноманітні аспекти підготовки педагогів початкової школи; нормативно-правові документи, що регулюють процес професійної підготовки та діяльності педагогів, унормовують регламент освітньої діяльності школярів та ін. Систематизуючи презентований матеріал, з огляду на раціональні та оригінальні ідеї вчених, вважаємо, що досліджуваний процес необхідно розглядати як цілеспрямований і творчий процес розвитку готовності майбутнього учителя початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів в умовах освітньої інклюзії, спрямований на досягнення гуманістичних цілей і становлення педагогічних цінностей. У процесі такої підготовки відбувається якісна зміна професійно-особистісних характеристик педагогів, перетворення їх професійної діяльності, придбання особистісно-педагогічних цінностей, що слугуватимуть показником професійно-особистісного розвитку педагогів. Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження вбачаємо в обґрунтуванні компонентно-критеріальної структури готовності майбутнього учителя початкової школи до формування трудових компетентностей молодших школярів в умовах освітньої інклюзії.

Список використаних джерел:

1. **Ашиток Н.** (2015) Проблеми інклюзивної освіти в Україні. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 1/3, 4–11. 2. **Бобро А. А., Бобро Л. В., Дубровська Л. О., Мовчан В. О.** (2019) Готовність майбутнього вчителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*, 2, 104-112. 3. **Демченко І. І.** (2014) Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика: навч.-метод. посіб. Умань: Видавець «Сочінський М.М.». 4. **Джаман Т. В.** (2019) Проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 11, 117-121. 5. **Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка** (2004) / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. Київ. 6. **Колупаєва А. А.** (2011) Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук: МОН України, НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ: АТОПОЛ. 7. **Мартинчук О. В.** (2016) Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах іклюдивної освіти. URL: <http://www.psyh.kiev.ua>. 8. **Оралканова И. А.** (2014) Формирование готовности учителей начальных классов к работе в условиях инклюзивного образования: дисс. ... д-ра философии: 6D010300. Алматы. 9. **Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг** (2017): Закон України від 23.05.2017 р. № 2053-VIII. 10. **Садова І.** (2015) Особливості підготовки майбутнього вчителя до навчання дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 14, 313-319. 11. **Шевців З. М.** (2017) Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу: монографія. Київ: Центр учбової літератури. 12. **Шумиловская Ю. В.** (2011) Подготовка будущего учителя к работе с учащимися в условиях инклюзивного образования: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Шуя.

References:

1. **Ashytok, N.** (2015) Problemy inkluzivnoi osvity v Ukraini [Problems of inclusive education in Ukraine]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika»*. 1/3, 4–11. [in Ukrainian]. 2. **Bobro, A. A., Bobro L. V., Dubrovskia L. O., Movchan V. O.** (2019) Hotovnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv do roboty v umovakh inkluzivnoho osvitnoho seredovyshcha [Readiness of the future primary school teacher to work in an inclusive educational environment]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia*. 2, 104-112. [in Ukrainian]. 3. **Demchenko, I. I.** (2014). Hotovnist' uchytelia pochatkovykh klasiv do roboty v umovakh inkluzivnoi osvity: struktura ta diahnostryka [Primary teachers' readiness to work in inclusive education: structure and diagnostics]. Uman' Vydavets' "Sochins'kyj M.M." [in Ukrainian]. 4. **Dzhaman, T. V.** (2019) Problema pidhotovky maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly do roboty v umovakh inkluzivnoi osvity [The problem of preparing future primary school teachers to work in an inclusive education]. *Innovatsiina pedahohika*. 11, 117-121. [in Ukrainian]. 5. **Dity z osoblyvymy potrebamy u zahal'noosvitn'omu prostori: pochatkova lanka** (2004) [Children with special needs in general education: entry level]. V. I. Bondaria, & V.

V. Zasenka (Ed.). Київ [in Ukrainian]. **6. Kolupaieva, A. A., & Savchuk, L. O.** (2011). Dity z osoblyvymy osvitynymi potrebamy ta orhanizatsiia ikh navchannia [Children with special educational needs and organization of their education]. MON Ukrainy, NAPN Ukrainy, In-t spets. pedahohiky. Київ: АТОПОЛ [in Ukrainian]. **7. Martynchuk, O. V.** (2016) Pidhotovka majbutnikh pedahohiv do profesijnoi diial'nosti v umovakh inkluzyvnoi osvity [Preparing future teachers for professional activities in an inclusive education]. URL: <http://www.psyh.kiev.ua> [in Ukrainian]. **8. Oralkanova, I. A.** (2014). Formirovanie gotovnosti uchitelej nachal'nyh klassov k rabote v uslovijah inkluzivnogo obrazovanija [Formation of readiness of primary school teachers to work in inclusive education]. Doctor's thesis. Almaty [in Russian]. **9. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro osvitu" schodo osoblyvostej dostupu osib z osoblyvymy osvitynymi potrebamy do osvitynykh posluh** [On Amendments to the Law of Ukraine "On Education" on the peculiarities of access of persons with special educational needs to educational services]. Zakon Ukrainy vid 23.05.2017 r. № 2053-VIII [in Ukrainian]. **10. Sadova, I.** (2015) Osoblyvosti pidhotovky maibutnoho vchytelia do navchannia ditei z osoblyvymy potrebamy v umovakh inkluzyvnoi osvity [Features of preparation of the future teacher for training of children with special needs in the conditions of inclusive education]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. 14, 313-319. [in Ukrainian]. **11. Shevtsiv, Z. M.** (2017). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do roboty v inkluzivnomu seredovyschi zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Vocational training for future primary school teachers to work in an inclusive environment of a comprehensive educational institution]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian]. **12. Shumilovskaja, Ju. V.** (2011). Podgotovka budushhego uchitelja k rabote s uchashchimisja v uslovijah inkluzivnogo obrazovanija [Preparing a future teacher to work with students in inclusive education]. Candidate's thesis. Shuja [in Russian].

Пісняк В. С. Подготовка будущих учителей начальной школы к формированию трудовых компетенций младших школьников в условиях образовательной инклюзии.

В статье, на основе анализа существующих наработок, касающихся проблематики подготовки педагогов к работе в условиях инклюзивного образовательной среды, выделены теоретические векторы подготовки будущих учителей начальной школы к формированию трудовых компетенций младших школьников в условиях образовательной инклюзии: современную психологическую, педагогическую, коррекций литературу, в том числе и периодическую, где освещается проблематика инноватизации профессионального обучения педагогов, особенности организации инклюзии в реалиях Украины, специфику формирования трудовых компетенций детей с различными нарушениями физического и психического развития; диссертационные исследования, где предметом научного поиска являются различные аспекты подготовки педагогов начальной школы; нормативно-правовые документы, регулирующие процесс подготовки и деятельности педагогов, нормируют регламент образовательной деятельности школьников.

Ключевые слова: подготовка, готовность к формированию трудовых компетенций, младшие школьники, учителя начальной школы, образовательная инклюзия, инклюзивное обучение.

Pisniak V. Theoretical foundations of training of future primary school teachers for the formation of labor competencies of the primary school pupils in terms of educational inclusion.

The article is devoted to the actual problem of training of future primary school teachers to work in the conditions of inclusive study. It has been resumed that modern researchers distinguish different components in the structure of readiness of pedagogue for such work, key among which are defined the following: capability and readiness of pedagogues to use obtained knowledge, abilities and skills for solving practical tasks in the system of inclusive education; to form tolerant attitude of society towards children with disabilities; to organize educational and propaedeutic work on inclusion; to create the unique enrichment of educational environment for children with limited health opportunities; to organize polysubjective assistance to parents of such children in the direction of orientation due to legal, social, medical, psychological and pedagogical questions; to inclusive mental development and socialization of children with disabilities.

In the article, on the basis of the analysis of the existing developments concerning problems of training of pedagogues for work in the conditions of inclusive educational environment, the following theoretical vectors of training of future primary school teachers for the formation of labor competencies of the primary school pupils in terms of educational inclusion have been singled out: modern psychological, pedagogical, corrections literature, including periodicals, which covers the issues of innovation of vocational training of pedagogues, the peculiarities of organization of inclusion in the realities of Ukraine, the specifics of the formation of labor competencies of children with different disorders of physical and mental development; dissertation studies, where the subjects of scientific research are various aspects of training of primary school teachers; regulatory and legal documents, which regulate the process of training and activities of pedagogues, govern the regulations of educational activities of pupils.

Key words: training, readiness for the formation of labor competencies, primary school pupils, primary school teachers, educational inclusion, inclusive study.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.11

УДК 376.016-056.263-056.313

О.П.Круглик

o.kruhlyk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-9632-6579>

О.С.Михайленко

ksyuffff@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3287-9529>

ВИВЧЕННЯ УЧНЯМИ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ ТА ІНТЕЛЕКТУ МІФІВ ТА ЛЕГЕНД ЗА ДОПОМОГОЮ АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕТОДІВ

У статті розглянуто особливості вивчення міфів та легенд на уроках української літератури за допомогою альтернативних методів вивчення, висвітлено аналіз філософських, літературознавчих та методичних робіт з метою уточнення теоретичних підходів до проблеми дослідження. Проаналізовано сучасні підручники та моделі майбутніх програм щодо вивчення міфів та легенд в 5-6 класах відповідно до завдань Нової української школи. Піднято проблему розуміння міфів та легенд учнями з порушеннями слуху та інтелекту через формування літературних компетентностей.

Зазначено, що сновну роль у формуванні літературної компетентності відіграють уроки української літератури. Завданнями уроків є виховання інтересу самостійного читання творів; формування інформаційної компетентності (уміння сприймати і розуміти зміст тексту); розуміння інформації; формування комунікативної компетентності, що є особливо важливим для учнів з порушенням слуху.

Досліджено, що учні з порушеннями слуху та інтелекту мають специфічні особливості у розумінні переносних значень вжитих в міфах та легендах, не вміють їх правильно інтерпретувати та розрізнити фантастичні події від реальних. Із класу в клас виявляються нові труднощі в осмисленні та відтворенні прочитаного. Автори зазначають, що порушення мовленнєвого розвитку дітей, що тісно пов'язані з наслідками втрати слуху, зумовлюють розв'язання першочергових педагогічних завдань, спрямованих на подолання труднощів у правильному розумінні інформації. Ознайомлення учнів з різними малими літературними формами сприятиме глибшому усвідомленню змісту і образів творів, вихованню почуття справедливості, доброти, любові до рідного краю, розвитку мовного чуття, збагаченню словника влучними висловами.

Важливого значення набуває застосування спеціальних інноваційних сурдопедагогічних технологій. Необхідно вводити методи альтернативного навчання: картки пекс, геймеризацію, візуалізацію, створення коміксу на доступному для учнів матеріалі.

Ключові слова: розуміння, учні з порушеннями слуху та інтелекту, літературні компетентності, методи альтернативного вивчення.

Постановка проблеми. Метою вивчення української літератури в 5-6 класах є формування компетентних учнів-читачів, які соціокультурно приєднуються до вивчення класичної та сучасної української літератури; розвиток художнього сприйняття навколишнього світу, осмислення конкретно-історичного значення зображеного письменником. Розширення культурно-пізнавальних власних інтересів; збагачення емоційно-чуттєвого соціального досвіду та художньо-естетичних смаків сприяє всебічному розвитку дитини і творчій її самореалізації в сучасному світі. Необхідно сформувати гуманістичний світогляд, щоб стати свідомим громадянином, що усвідомлює національні і загальнолюдські цінності.

Відповідно до нових модельних програм, за якими починають навчатися школярі з 2022 - 2023 н.р. навчальний матеріал у 5 класі з предмету «Література» згруповано в таких тематичних розділах: «Вступ», «Малі жанри фольклору та літератури (прислів'я, приказки, загадки)», «Народні та літературні казки», «Минуле українського народу: легенди, перекази, літописні оповіді», «Україна і я»; «Рідна природа», «Світ дитинства», «У пошуках пригод і чудес», «Література рідного краю», «Найцікавіше з